EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 12. 3. 2024
COM(2024) 130 final

SPRÁVA KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU A RADE

o pokroku pri vykonávaní článku 6 mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany (rozhodnutie č. 1313/2013/EÚ)

Prevencia a riadenie rizika katastrof v Európe

1. ÚVOD

Žijeme v **nových podmienkach riadenia rizika katastrof**. V posledných rokoch sme boli svedkami rekordných teplôt a mnohých zničujúcich katastrof. Európsky kontinent a jeho susedstvo boli postihnuté katastrofickými vlnami horúčav, prírodnými požiarmi, suchami a povodňami. Vzhľadom na neočakávane rýchly nástup **zmeny klímy** je veľmi pravdepodobné, že v budúcnosti sa hrozba extrémnych výkyvov počasia a ohrozenie životov a živobytia zvýšia. Navyše **zhoršujúca sa celosvetová bezpečnostná situácia a konvergencia iných hrozieb a otrasov** vrátane ohrozenia zdravia a hybridných hrozieb, zemetrasení a narušení kritickej infraštruktúry predstavujú rastúce riziká pre európsku spoločnosť.

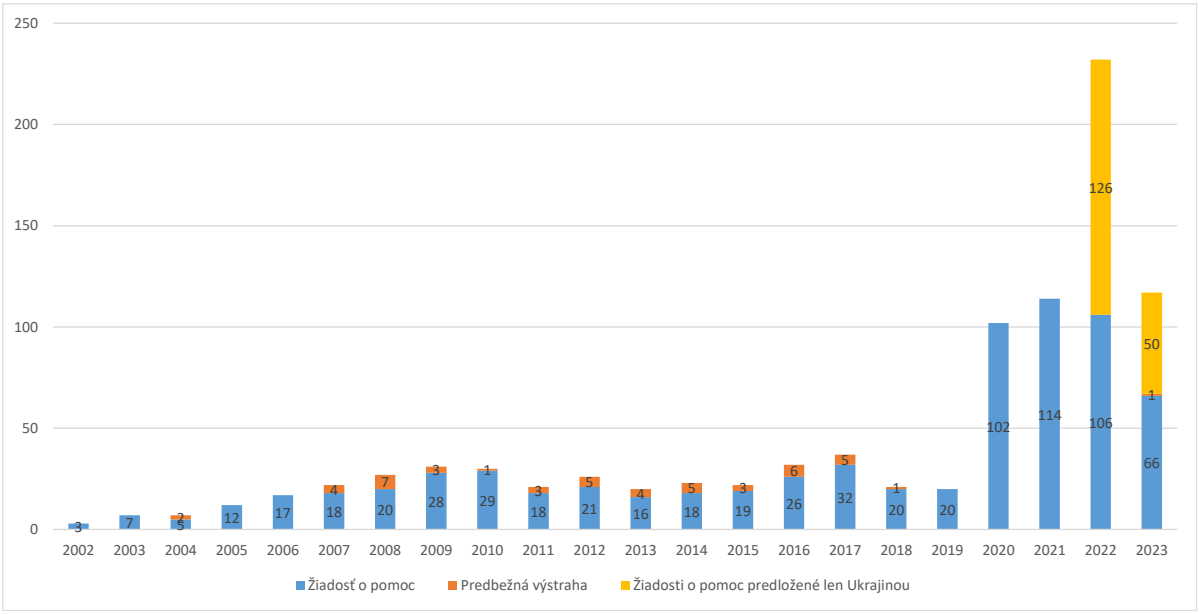
V článku 196 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „EÚ“) sa stanovuje, že EÚ musí podporovať spoluprácu medzi členskými štátmi s cieľom zlepšiť efektívnosť systémov na predchádzanie prírodným katastrofám alebo katastrofám spôsobeným ľudskou činnosťou a na ochranu pred nimi. Činnosti EÚ tým podporujú a dopĺňajú činnosti na vnútroštátnej úrovni v oblasti prevencie, pripravenosti a reakcie. EÚ v roku 2001 vytvorila mechanizmus Spoločenstva v oblasti civilnej ochrany, ktorý sa zameriava na spoluprácu medzi členskými štátmi EÚ v oblasti reakcie na katastrofy. Európska komisia odvtedy koordinuje vzájomnú podporu medzi členskými štátmi. V roku 2013 bolo prijaté rozhodnutie o **mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany**[1] s cieľom konsolidovať tieto činnosti a zvýšiť pripravenosť na núdzové situácie na všetkých úrovniach. Keď akákoľvek kríza presahuje kapacitu jednej krajiny, tento mechanizmus poskytuje operatívny základ pre kolektívnu reakciu Európy v rámci EÚ (vrátane najvzdialenejších regiónov) aj mimo nej. Koordinačné centrum pre reakcie na núdzové situácie (ďalej len „ERCC“), ktoré je k dispozícii nepretržite, uľahčuje rozsiahle a úplne odlišné operácie reakcie na núdzové situácie (napr. na prírodné požiare, povodne, pandémie, vysídľovanie obyvateľstva), v niektorých prípadoch dokonca súčasne.

Ako sa uvádza v oznámení Komisie s názvom Riadenie klimatických rizík – ochrana ľudí a prosperita[2], klimatické riziká sa budú v nasledujúcich desaťročiach ďalej stupňovať, priemerné globálne teploty už takmer dosahujú 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnymi úrovňami a Európa sa otepľuje dvakrát rýchlejšie ako zvyšok sveta. Potreba ešte viac posilniť celkový cyklus riadenia rizika katastrof nikdy nebola naliehavejšia, či už ide o posúdenie rizík a anticipačné opatrenia, prevenciu a pripravenosť, alebo reakciu a obnovu.

Dopyt po pomoci z mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany sa v poslednom desaťročí dramaticky zvýšil.

[1] Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1313/2013/EÚ zo 17. decembra 2013 o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany, v znení zmien (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 924) (ďalej len „rozhodnutie o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany“). Súčasťou mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany je 27 členských štátov a desať zúčastnených štátov (Island, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Nórsko, Srbsko a Turecko; Albánsko a Bosna a Hercegovina sa pripojili v roku 2022; Moldavská republika a Ukrajina sa pripojili v roku 2023).

[2] COM(2024) 91 final z 12. 3. 2024.

*Graf 1. Počet žiadostí o pomoc z mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany, ktoré predložili členské štáty EÚ a zúčastnené štáty v prípade presiahnutia vnútroštátnych kapacít v oblasti reakcie. *V roku 2022 predložila Ukrajina centru ERCC 126 žiadostí o pomoc a v roku 2023 ďalších 50 žiadostí o pomoc, a to potom, ako krátko pred začatím ruskej invázie aktivovala mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany. Zdroj: ERCC, január 2024.*

V rámci tohto mechanizmu sa už vyše dvoch desaťročí podporujú a dopĺňajú aj činnosti, ktoré realizujú členské štáty s cieľom predchádzať katastrofám a pripraviť sa na ne. Vzhľadom na rastúce riziká a výzvy v oblasti zvládania katastrof je nevyhnutné zaviesť účinné a koherentné **riadenie rizika katastrof** s náležitým dôrazom na **prevenciu**, ako sa stanovuje v článku 6 rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany. Týmto článkom sa zavádza všeobecný rámec pre prevenciu katastrof zameraný na vyššiu úroveň ochrany a odolnosti voči katastrofám a podporu kultúry prevencie, v rámci ktorej sa zohľadňujú aj pravdepodobné vplyvy zmeny klímy.

Podľa článku 5 ods. 1 písm. g) rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany musí Komisia pravidelne podávať správy o pokroku pri vykonávaní článku 6. Táto prvá správa Európskemu parlamentu a Rade prezentuje **pokrok dosiahnutý vo vykonávaní článku 6**[3] a obsahuje odporúčania pre nadčasové riadenie rizika katastrof. V podpornom pracovnom dokumente útvarov Komisie[4] sa uvádzajú podrobnejšie informácie o vykonávaní článku 6 a analýza Komisie, pokiaľ ide o súhrnné správy o riadení rizika katastrof, ktoré poskytli členské štáty a zúčastnené štáty od konca roka 2020 do septembra 2022.

2. OPATRENIA PRIJATÉ NA VYKONÁVANIE ČLÁNKU 6

Článok 6 sa zameriava na riadenie rizík so všeobecným cieľom podporiť účinný a jednotný prístup k prevencii katastrof a pripravenosti na ne. Od roku 2013 bol dvakrát revidovaný[5]. V tomto oddiele sa uvádza prehľad ustanovení daného článku a opatrení prijatých Komisiou,

[3] Podľa článku 5 ods. 1 písm. g) rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany Komisia „*v lehotách stanovených v článku 6 ods. 1 písm. d) pravidelne podáva správy Európskemu parlamentu a Rade o pokroku dosiahnutom vo vykonávaní článku 6*“.
[4] SWD(2024) 130 z 12. 3. 2024.
[5] Pozmeňujúce akty: rozhodnutie (EÚ) 2019/420 (Ú. v. EÚ L 77, 20.3.2019, s. 1); nariadenie (EÚ) 2021/836 (Ú. v. EÚ L 77, 26.5.2021, s. 1).

členskými štátmi a zúčastnenými štátmi s cieľom vykonávať ho. Takisto s v ňom navrhujú odporúčania pre budúce opatrenia.

Ďalší rozvoj účinných a jednotných postupov riadenia rizík na vnútroštátnej úrovni ***[článok 6 ods. 1 písm. a) až d), článok 6 ods. 3]***

V článku 6 ods. 1 písm. a) až d) sa uvádza, že **členské štáty a zúčastnené štáty[6] musia rozvíjať posúdenia rizík** a **posúdenia spôsobilosti na riadenie rizík** na vnútroštátnej úrovni alebo vhodnej úrovni, ktorá je nižšia ako vnútroštátna úroveň. Krajiny sú povinné sprístupniť Komisii každé tri roky zhrnutie relevantných skutočností z týchto posúdení**.** Od krajín sa takisto vyžaduje, aby ďalej rozvíjali **vnútroštátne plánovanie riadenia rizika katastrof.**

Krajiny poskytli Komisii správy o vnútroštátnych posúdeniach rizík za vykazované obdobia 2015 a 2018. V roku 2017 predložili Komisii aj národné správy o posúdení spôsobilosti na riadenie rizík. Zistenia zo správ predložených v rokoch 2015 a 2018 boli uvedené v 2. a 3. správe s názvom *Overview of natural and man-made disaster risks the EU may face* (Prehľad rizík prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou, ktorým môže čeliť EÚ)[7].

Podľa článku 6 ods. 3 sa od Komisie, členských štátov a zúčastnených štátov požadovalo, aby spoločne rozvinuli **usmernenia o uľahčení predkladania súhrnných správ** o posúdení rizík a posúdení spôsobilosti na riadenie rizík[8]. V článku 6 ods. 1 písm. d) sa takisto vyžaduje podávať správy o **cezhraničných rizikách a rizikách s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom.**

Komisia spolu s krajinami vypracovala **Usmernenia pre podávanie správ o riadení rizika katastrof.** Usmernenia boli uverejnené v roku 2019[9]. 32 z 33 krajín predložilo správy do lehoty pre prvé podanie správ podľa uvedených usmernení (koniec roka 2020)[10]. Zistenia z týchto správ sa uvádzajú v oddiele 3.

Partnerské preskúmania – posilnenie vnútroštátnej spôsobilosti na riadenie rizík ***[článok 6 ods. 1 písm. e)]***

Rámec partnerského preskúmania je nástroj na zlepšenie vzájomného učenia medzi krajinami pri budovaní kapacity v oblasti prevencie a pripravenosti. Partnerské preskúmania sú dobrovoľné a sú do nich zapojení národní experti z jednotlivých členských štátov a zúčastnených štátov, ktorí dôkladne skúmajú vnútroštátne postupy krajiny, ktorá je predmetom partnerského preskúmania.

16 krajín sa rozhodlo, že sa podrobia partnerskému preskúmaniu, vrátane ôsmich súčasných členských štátov EÚ, troch zúčastnených štátov a niekoľkých tretích krajín[11]. Komisia v roku 2020 zaviedla posilnený a flexibilnejší rámec partnerského preskúmania. V roku 2023 Komisia

[6] Podľa článku 28 ods. 1a) rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany sa zúčastnené štáty zúčastňujú na činnostiach mechanizmu Únie v súlade s cieľmi, požiadavkami, kritériami, postupmi a lehotami stanovenými v rozhodnutí. Členské štáty EÚ aj zúčastnené štáty sa na účely tejto správy ďalej označujú ako „krajiny“, pokiaľ sa neuvádza inak, t. j. buď ako členské štáty EÚ alebo ako zúčastnené štáty.

[7] SWD(2017) 176 z 23. 5. 2017; SWD(2020) 330 z 30. 11. 2020.

[8] Správy sa musia podať do konca decembra 2020 a potom každé tri roky.

[9] OZNÁMENIE KOMISIE s názvom Usmernenia pre podávanie správ o riadení rizika katastrof, článok 6 ods. 1 písm. d) rozhodnutia č. 1313/2013/EÚ (2019/C 428/07) (Ú. v. EÚ C 428, 20.12.2019, s. 8). Tieto usmernenia okrem iného odkazujú na pracovný dokument útvarov Komisie [SEK(2010) 1626 z 21. 12. 2010] s názvom Usmernenia týkajúce sa posudzovania a mapovania rizík na účely riadenia katastrof ako na referenčný dokument.

[10] Island nepredložil správu do lehoty pre rok 2020. Albánsko, Bosna a Hercegovina, Moldavská republika a Ukrajina v roku 2020 ešte neboli zúčastnenými štátmi a požiadavka na podávanie správ sa na ne nevzťahovala.

[11] BG, CY, EE, FI, MN, MT, PL, PT, RO, RS, TR, ako aj Gruzínsko, Tunisko, Alžírsko, Moldavská republika a Spojené kráľovstvo (v tom čase členský štát EÚ).

vypracovala aj rámec cieleného partnerského preskúmania pre prevenciu prírodných požiarov v reakcii na veľmi vysoký počet prírodných požiarov v posledných rokoch. Posilnený rámec partnerského preskúmania dopĺňa zvýšenie kapacít v oblasti reakcie na úrovni EÚ prostredníctvom systému rescEU. V roku 2024 sa v Grécku, Taliansku a v spolkovej krajine Brandenbursko (Nemecko) uskutočnia tri cielené partnerské preskúmania prírodných požiarov.

Posilnenie pochopenia katastrofy zlepšením vedomostí o katastrofách *[článok 6 ods. 1 písm. f)]*

Rozhodnutie o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany bolo zmenené aj v roku 2021 s cieľom uviesť v článku 6 ods. 1 písm. f), že členské štáty a zúčastnené štáty musia zlepšiť **získavanie údajov o stratách v dôsledku katastrof** s cieľom zabezpečiť zostavenie scenárov založených na dôkazoch.

Komisia vytvorila centrum pre údaje o rizikách[12] s cieľom zbierať od krajín a iných aktérov údaje o rizikách katastrof vrátane údajov o stratách v dôsledku katastrof. Z analýzy vnútroštátnych postupov zberu údajov o stratách v dôsledku katastrof uvedených v súhrnných správach o riadení rizika katastrof stále vyplývajú mnohé nedostatky[13].

Mechanizmy na posilnenie prevencie a pripravenosti *(článok 6 ods. 2 a 4)*

V článku 6 ods. 2 sa stanovuje **osobitný konzultačný mechanizmus na posilnenie prevencie a pripravenosti** medzi členskými štátmi a zúčastnenými štátmi, ktoré sú vystavené riziku podobných druhov katastrof.

Tento mechanizmus slúžiaci na účely konzultovania s niektorými krajinami o osobitných rizikách sa zatiaľ nevyužil v prospech pravidelných a inkluzívnych výmen informácií o rizikách katastrof so všetkých krajinami. Príklady takýchto inkluzívnych konzultácií o osobitných rizikách zahŕňajú stretnutia zamerané na získané poznatky, pripravenosť na obdobie prírodných požiarov, výmeny informácií o vývoji systémov včasného varovania a stretnutia s expertmi z jednotlivých krajín zamerané na prevenciu katastrof.

V článku 6 ods. 4 sa stanovuje osobitný mechanizmus na zvýšenie úrovne prevencie a pripravenosti členských štátov, ktoré **často požadujú z mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany rovnaký druh pomoci pre rovnaký druh katastrofy (článok 6 ods. 4)**. V prípade troch žiadostí o rovnaký druh pomoci pre rovnaký druh katastrofy v období troch po sebe nasledujúcich rokov musí Komisia uskutočniť dôkladnú analýzu dôvodov a okolností aktivácií. Na základe zistení tejto analýzy môže Komisia navrhnúť nasadenie odborníkov na mieste alebo prijať odporúčania. Takisto môže rozhodnúť, že takéto opatrenia nie sú potrebné.

Tento limit má zabezpečiť, aby krajiny zintenzívnili svoje činnosti v oblasti prevencie v súlade s intenzitou rizika.

Komisia uskutočňuje dôkladnú analýzu dôvodov a okolností žiadostí o pomoc prijatých v rokoch 2019 až 2023 pre rovnaký druh katastrofy s cieľom posúdiť, či boli splnené podmienky na uplatnenie mechanizmu podľa článku 6 ods. 4.

Ciele Únie týkajúce sa odolnosti *(článok 6 ods. 5)*

Ciele Únie týkajúce sa odolnosti boli zahrnuté do článku 6 ods. 5 v rámci revízie rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany z roku 2021. Tieto ciele sú nezáväzné ciele v oblastiach civilnej ochrany, ktoré sú strategické pre zvýšenie odolnosti EÚ, jej členských

[12] Centrum DRMKC pre údaje o rizikách (europa.eu).
[13] Pozri kapitolu 3.

štátov a zúčastnených štátov, s cieľom poskytnúť spoločný základ na lepšie riadenie rizík katastrof, ktoré majú cezhraničné účinky na viaceré krajiny.

Prvé ciele Únie týkajúce sa odolnosti boli vypracované v spolupráci s členskými štátmi a so zúčastnenými štátmi a prijaté Komisiou vo februári 2023[14]. Posilňuje sa nimi cyklus predchádzania katastrofám, pripravenosti a reakcie na katastrofy a obnovy po katastrofe. Ich vykonávanie Komisiou a členskými štátmi prebieha.

Vzhľadom na uvedený vývoj sa navrhujú tieto odporúčania na účely ďalšieho **vykonávania článku 6**:

Komisia bude:

- pokračovať v podpore zavádzania rámca partnerského preskúmania ako nástroja, ktorý má krajinám umožniť posúdiť ich spôsobilosť na riadenie rizík, s cieľom zabezpečiť, aby ich prístupy k prevencii katastrof a pripravenosti na katastrofy boli účinné a jednotné,
- dôkladne analyzovať dôvody a okolnosti, ktoré viedli k aktiváciám pre rovnaký druh katastrofy, s cieľom posúdiť, či boli splnené podmienky na uplatnenie mechanizmu podľa článku 6 ods. 4,
- pravidelne monitorovať a analyzovať dôvody a okolnosti aktivácií pri rovnakom druhu nebezpečenstva na účely podpory členských štátov a zúčastnených štátov pri ich úsilí o posilnenie úrovne prevencie a pripravenosti.

Komisia by spoločne s členskými štátmi a so zúčastnenými štátmi mala:

- revidovať usmernenia pre podávanie správ týkajúce sa predkladania súhrnných správ o riadení rizika katastrof v snahe zahrnúť vykonávanie cieľov Únie týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám do ďalšieho cyklu podávania správ a hľadať spôsoby, ako zjednodušiť a zefektívniť proces podávania správ,
- prijať opatrenia, aby sa zabezpečilo dosiahnutie cieľov Únie týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám,
- prijať opatrenia na zlepšenie systematického zberu údajov o stratách v dôsledku katastrof.

3. KĽÚČOVÉ ZISTENIA TÝKAJÚCE SA RIADENIA A PREVENCIE RIZIKA KATASTROF

Komisia identifikovala **kľúčové zistenia týkajúce sa** riadenia a prevencie rizika katastrof **na základe** analýzy súhrnných správ členských štátov a zúčastnených štátov, ktoré boli poskytnuté Komisii[15]. V relevantných prípadoch zohľadňujú zistenia z predchádzajúcich vnútroštátnych posúdení rizík predložených krajinami podľa článku 6 (v rokoch 2015 a 2018)[16]. V podpornom pracovnom dokumente útvarov Komisie[17] sa uvádzajú podrobnejšie informácie o zisteniach z týchto správ[18].

[14] Odporúčanie, ktorým sa stanovujú ciele Únie týkajúce sa odolnosti (Ú. v. EÚ C 56, 15.2.2023, s. 1). Oznámenie s názvom Ciele Európskej únie týkajúce sa odolnosti voči katastrofám: spoločný postup pri riešení budúcich núdzových situácií [COM(2023) 61 final z 8. 2. 2023].

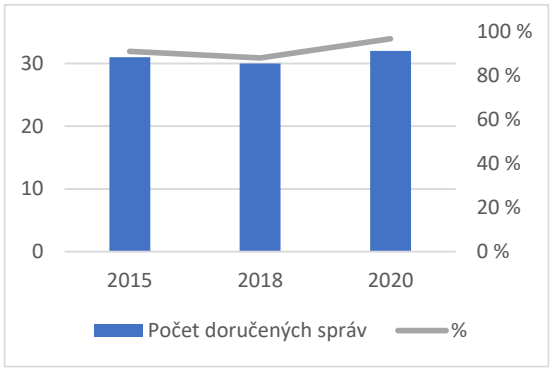
[15] Ak sa v tejto správe odkazuje na národné správy a zistenia, odkazuje sa na správy, ktoré Komisii podľa článku 6 ods. 1 písm. d) predložilo 27 členských štátov EÚ a šesť krajín, ktoré boli zúčastnenými štátmi koncom decembra 2020 (Island, Čierna Hora, Severné Macedónsko, Nórsko, Srbsko a Turecko).

[16] Ako sa stanovuje v predchádzajúcich správach o prehľade správ o rizikách [SWD(2017) 176; SWD(2020) 330].

[17] Pozri v predchádzajúcom texte.

[18] V čase uverejnenia tejto správy stále prebiehalo podávanie správ do lehoty pre rok 2023 a predložené správy sa ešte neanalyzovali. Zistenia nevyhnutne nezohľadňujú nedávny vývoj na vnútroštátnej úrovni.

Národné správy o riadení rizika katastrof sa majú podľa článku 6 ods. 1 písm. d) predkladať Komisii každé tri roky. Miera podávania správ od roku 2013 zostáva relatívne stabilná a vysoká, hoci niektoré správy chýbajú. Komisii bolo doručených 31 (z 34) správ v roku 2015, 30 (z 34) správ v roku 2018 a 32 (z 33) správ do lehoty pre rok 2020[19].

Graf 2. **Ukazovateľ**[20] mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany na monitorovanie, hodnotenie a posudzovanie uplatňovania právnych predpisov mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany sa týka článku 6, sleduje „pokrok vo vykonávaní rámca prevencie katastrof: meraný počtom členských štátov, ktoré sprístupnili Komisii informácie uvedené v článku 6 ods. 1 písm. d).“

V nasledujúcich oddieloch sú zhrnuté kľúčové zistenia vyplývajúce z analýzy odpovedí, ktorú uskutočnila Komisia, na 24 otázok týkajúcich sa posúdenia rizík (otázky č. 1 až 8), posúdenia spôsobilosti na riadenie rizík (otázky č. 9 až 20) a prioritných opatrení týkajúcich sa pripravenosti a prevencie (otázky č. 21 až 24) uvedených v usmerneniach pre podávanie správ.

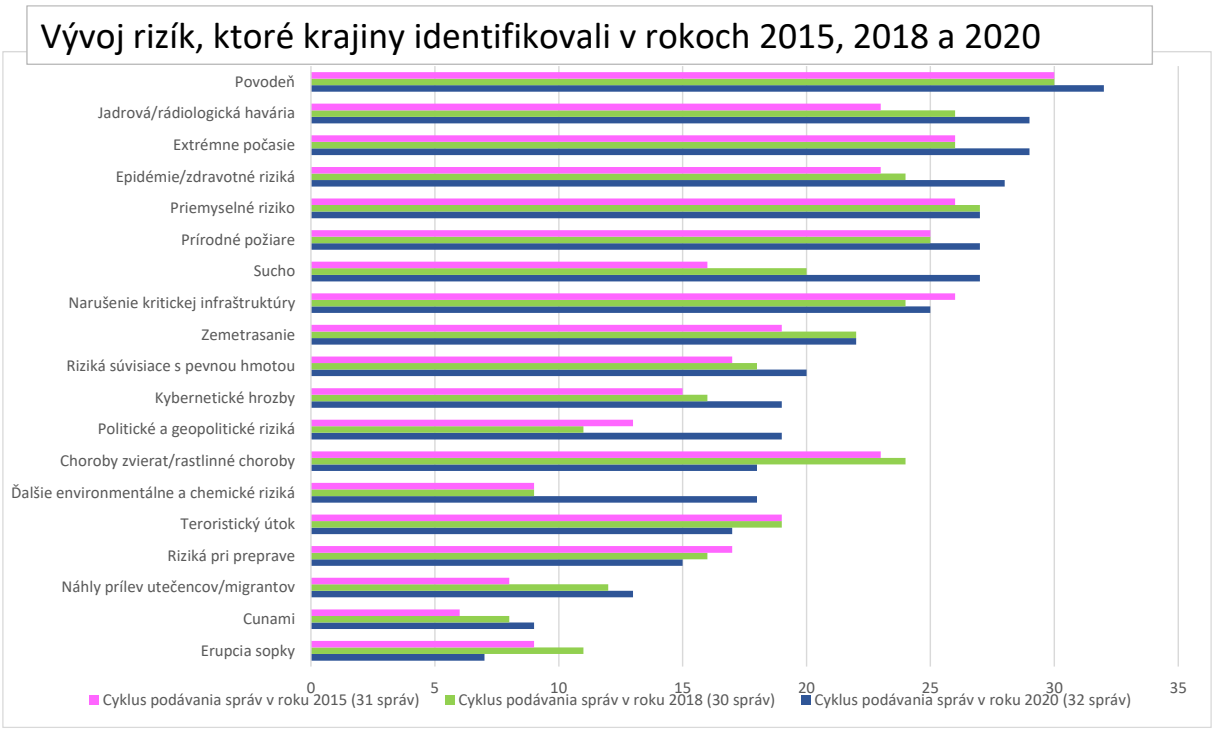
Tieto zistenia sú zhrnuté podľa **ôsmich rôznych zložiek riadenia rizika katastrof**, ktoré sú základom cieľov Únie týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám. Na základe týchto zistení sa v tejto správe navrhujú odporúčania na riešenie medzier a nedostatkov, zlepšenie riadenia rizika katastrof a podporu kultúry prevencie.

4.1. Pochopenie a predvídanie rizika

A. Identifikovanie kľúčových rizík katastrof[21]

Najčastejšie uvádzané kľúčové riziká, ktoré vyvolávajú obavy, od roku 2015 sú potvrdené. **V** prípade aspoň dvoch tretín členských štátov a zúčastnených štátov kľúčové riziká súvisiace s prírodou a so zdravím ľudí zahŕňajú povodne, extrémne počasie, zdravie ľudí/pandémie, suchá a prírodné požiare. Najčastejšie riziká spôsobené človekom alebo technologické riziká sú jadrové a rádiologické riziká, priemyselné riziká a narušenia kritickej infraštruktúry.

[19] Správy nepredložili Čierna Hora, Severné Macedónsko a Turecko (do lehoty pre rok 2015), Lotyšsko, Malta, Čierna Hora a Turecko (do lehoty pre rok 2018) a Island (do lehoty pre rok 2020).
[20] Článok 3 ods. 2 písm. a) rozhodnutia o mechanizme Únie v oblasti civilnej ochrany.
[21] Pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 3 a 4.

Graf 3. Počet krajín, ktoré v správach predložených v rokoch 2015, 2018 a 2020 identifikovali špecifické riziko katastrofy ako relevantné. Zdroje: Správy predložené v roku 2015 (prehľad z roku 2017), správy predložené v roku 2018 (prehľad z roku 2020), správy predložené v roku 2020 (súhrnné správy o riadení rizika katastrof, otázka č. 3).

V celej Európe rastú obavy v súvislosti s určitými rizikami katastrof. Sucho predstavuje riziko, v prípade ktorého sa obavy zvýšili najviac. Počet členských štátov EÚ, ktoré identifikovali suchá ako relevantné riziko, sa v roku 2020 v porovnaní s rokom 2015 zdvojnásobil. Takisto narastajú obavy, pokiaľ ide o riziko **jadrových alebo rádiologických havárií, riziká súvisiace so zdravím ľudí, kybernetickú hrozbu, cunami a migračné pohyby, riziká súvisiace s pevnou hmotou** (zosuvy pôdy, lavíny, padanie skál a sadanie pôdy), **geopolitické a sociálne riziká**, **riziká súvisiace s dopravou** a **environmentálne a chemické riziká**[22].

Väčšina krajín spolu so vznikajúcimi rizikami teraz identifikuje aj menej pravdepodobné, ale veľmi závažné riziká katastrof. Od roku 2019 musia krajiny identifikovať **riziká s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom.** Uvádzané riziká s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom sa medzi krajinami líšia. Najčastejšie identifikovanými rizikami s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom sú jadrové/rádiologické riziká, priemyselné riziká a zemetrasenia vzhľadom na ich potenciálne veľmi závažné vplyvy. Dve tretiny krajín takisto identifikujú **vznikajúce riziká** (novo identifikované hrozby alebo nebezpečenstvá, prípadne známe riziká, pri ktorých sa očakáva, že sa časom zvýšia). Najčastejšie uvádzané vznikajúce riziká sú extrémne počasie, povodne, prírodné požiare, pandémie, politické a geopolitické riziká, kybernetické riziká a narušenia kritickej infraštruktúry. Vznik určitého rizika môže odrážať zintenzívnenie určitých faktorov, ktoré súvisia napríklad so zmenou klímy alebo zvýšenými zraniteľnosťami. Môže odrážať aj zmenené vnímanie rizika a prístupy k posudzovaniu rizík. Ostražitosť je dôležitá aj v prípade **rizík, ktoré identifikovalo len niekoľko krajín**. Napríklad len niekoľko krajín identifikuje slnečné búrky, ktoré môžu

[22] Pozri prílohu II k podpornému pracovnému dokumentu útvarov Komisie a správu s názvom Prehľad rizík prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou, ktorým môže čeliť EÚ [SWD(2020) 3030, graf 21].

spôsobiť významné narušenie systémov IT, ako aj určité environmentálne a chemické riziká, napríklad nové inváz ne druhy a strata biodiverzity.

Len niekoľko krajín sa zaoberalo komplexnými interakciami medzi rizikami „prírodných" katastrof a katastrof „spôsobených ľudskou činnosťou" tak, že pri posúdení rizík zohľadnili zložité, zložené a kaskádové účinky. Takmer všetky krajiny sa zaoberali celou škálou prírodných katastrof a katastrof spôsobených ľudskou činnosťou. Mnohé krajiny takisto uznávajú vplyvy a kaskádové účinky na celú spoločnosť, keďže uvádzali riziká, ktoré zahŕňajú širokú škálu narušených kritických služieb alebo narušenia dodávok, napríklad energie a vody, a finančných systémov. Nie všetky krajiny odkazujú výslovne na analýzu interakcií takýchto rizík, najmä z hľadiska zložitých, zložených a kaskádových účinkov.

Krajiny sa zameriavajú najmä na krátkodobé riziká; rozsah a závažnosť zmeny klímy spôsobenej ľudskou činnosťou a zhoršovanie životného prostredia si však v rámci posudzovania rizík vyžadujú dôslednejšie zameranie na dlhodobé zmeny. Krajiny identifikujú najmä akútne (krátkodobé) riziká, napríklad povodne, prírodné požiare a extrémne počasie, a v menšom rozsahu chronické (dlhodobé) nebezpečenstvá[23]. Napríklad len niekoľko pobrežných štátov uvádzalo zvýšenú zraniteľnosť pobrežných komunít alebo infraštruktúry v dôsledku zvyšovania hladiny mora alebo pobrežnej erózie, ktoré v kombinácii s extrémnejším búrkovým vlnobitím na pobreží zvýšia riziko pobrežnej povodne. Ako riziká súvisiace s klímou sa najčastejšie uvádzajú akútne nebezpečenstvá súvisiace s vodou (povodne, suchá, silné zrážky), ale aj nebezpečenstvá súvisiace s teplotou (prírodné požiare, horúčavy), vetrom (búrky) a pevnou hmotou (zosuvy pôdy). Pokiaľ ide o sekundárne účinky zmeny klímy, približne polovica krajín uvádzala riziká súvisiace so zdravím ľudí (napr. epidémie a pandémie) a niekoľko krajín identifikovalo choroby prenášané vektormi ako väčšie hrozby z dôvodu zmeny klímy. Približne tretina odkazovala na rôzne formy narušení dodávateľského reťazca. Niekoľko krajín odkazovalo na vplyvy na konkrétne hospodárske odvetvia, ako je poľnohospodárstvo, energetika, lesníctvo, chov hospodárskych zvierat, vodohospodárstvo, rybárstvo, zdravotná starostlivosť a doprava.

Zabezpečenie nadčasovosti posúdení rizík si vyžaduje dôkladnejšiu analýzu podkladových faktorov rizika katastrofy a ich potenciálnych interakcií, ale len niekoľko krajín podalo správu o iných tzv. dynamických faktoroch rizika ako zmene klímy. Uvádzané kľúčové faktory, ktoré ovplyvňujú nebezpečenstvá, zraniteľnosť a vystavenie rizikám, zahŕňajú zmenu klímy, v prípade ktorej sú vplyvy dobre zdokumentované. Len niekoľko krajín odkazovalo na iné faktory, napríklad urbanizáciu, demografický vývoj a zhoršovanie životného prostredia. Takisto uvádzali globalizáciu a medzinárodný a geopolitický vývoj spolu s vývojom informačnej technológie a digitalizácie.

B. Vnútroštátne metodiky a postupy posúdenia rizík[24]

Vnútroštátne metodiky identifikácie a posúdenia rizík sa z hľadiska ich komplexnosti líšia. Zvýšením jednotnosti a súladu by sa zjednodušilo porovnanie správ medzi krajinami, ako aj posúdenia rizík na európskej úrovni, pričom by sa vychádzalo z pevného súboru vnútroštátnych posúdení rizík.

Aby sme pochopili budúcnosť, musíme poznať minulosť. Vnútroštátne postupy zberu údajov o dôsledkoch minulých katastrof však nie sú systematické a sú značne neúplné. Zber údajov o stratách v dôsledku katastrof je nevyhnutný na zabezpečenie zostavenia scenára založeného na dôkazoch a zlepšenie kvantitatívnej analýzy rizík. Z národných správ však vyplýva, že takmer vo všetkých krajinách je **zber údajov o stratách v dôsledku katastrof veľmi roztrieštený a neštruktúrovaný**, pričom len jedna krajina uvádza jednotný prístup na

[23] Klasifikácia uvedená vo vykonávacom akte týkajúcom sa podávania správ o adaptácii podľa európskeho právneho predpisu v oblasti klímy. (Ú. v. EÚ L 278, 26.8.2020, s. 1).
[24] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 a 18.

vnútroštátnej úrovni. Ďalšie preskúmanie si zasluhuje skutočnosť, že žiadna krajina neuvádza nahlasovanie údajov o rizikách centru Európskej komisie pre údaje o rizikách[25].

Metodiky na identifikovanie rizík a analýzu rizík sa líšia medzi krajinami, ako aj podľa druhu rizika. Približne tretina krajín uvádza analýzu **scenára jediného nebezpečenstva** na účely identifikácie rizík, zatiaľ čo scenáre s viacerými nebezpečenstvami sa uvádzajú v menšej miere. Len niekoľko krajín poskytlo informácie o kritériách, ktoré použili na **identifikovanie rizík s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom**. Krajiny takisto používajú na **klasifikáciu rizík** odlišné systémy. Zatiaľ čo riziká katastrof z dôvodu prírodných nebezpečenstiev sú jasnejšie klasifikované, označovanie rizík spôsobených ľuďmi, technologických a spoločenských rizík sa líši vo väčšom rozsahu. Len niekoľko krajín uvádza **dočasný horizont** v prípade scenárov. To obmedzuje pochopenie toho, ako a v akom rozsahu sa zohľadňujú dôležité faktory, napríklad zmena klímy.

V niektorých správach sa uvádzajú príklady **zostavovania scenárov**. Niektoré správy zas odkazujú na **scenáre zmeny klímy** identifikované Medzivládnym panelom o zmene klímy. **To sa** však **neuskutočňuje jednotne**, čo môže viesť k podhodnoteniu rizík. Vysvetlenie **neistôt** je dôležité z hľadiska transparentnosti neistôt spojených s analýzou rizík, napríklad pokiaľ ide o obmedzenia údajov a použitých modelov. Len o niečo viac ako štvrtina krajín uvádza, že zohľadňujú neistoty. Uplatňovanie **zásady predbežnej opatrnosti** môže pomôcť odôvodniť posúdenie potenciálne závažného rizika katastrofy, v prípade ktorého sa pravdepodobnosť nedá presne posúdiť, avšak na takéto úvahy odkazovala menej než štvrtina krajín.

Metodiky používané na určenie úrovne rizika sa líšia. Ak sa riziko nedá posúdiť s použitím pravdepodobnostných a kvantitatívnych prostriedkov, využívajú sa iné kvalitatívne prístupy. Približne polovica krajín použila na určenie úrovne vplyvov semikvantitatívne prístupy alebo kvalitatívne prístupy. Menej než polovica krajín preukázala, že sa pri posudzovaní vplyvov zaoberá **ľudskými, hospodárskymi, environmentálnymi a politickými/spoločenskými vplyvmi**. Niektoré krajiny však uviedli dobré príklady širšieho rozsahu vplyvov, ako sú spoločenské vplyvy, finančné vplyvy alebo vplyvy na kritickú infraštruktúru. Viac než dve tretiny krajín uvádzali významnosť každého rizika s použitím **matice rizík[26]**.

Nie všetky krajiny podávajú správy o mechanizmoch pravidelného preskúmania, hoci pravidelné preskúmania posudzovaní rizík sú potrebné na zohľadnenie zmien situácie v oblasti rizík. Niektoré krajiny uvádzajú, že pravidelne preskúmavajú posúdenia rizík, najčastejšie každé tri roky. V niektorých krajinách sú preskúmania vyvolané konkrétnymi katastrofami alebo aktuálnymi informáciami o posúdeniach konkrétnych rizík[27]; iné neustále monitorujú vývoj situácie v oblasti rizík. V niektorých krajinách je frekvencia preskúmaní posudzovania rizika stanovená zákonom.

Verejná dostupnosť zistení z posúdení rizík je nejednotná. Transparentnosť vo vzťahu k verejnosti pomáha zvyšovať informovanosť o rizikách a stimuluje opatrenia na zabezpečenie odolnosti voči katastrofám. Len polovica krajín však sprístupňuje posúdenia rizík verejnosti a štvrtina krajín poskytuje odkazy na verejne dostupné mapy rizík. Väčšina krajín poskytla informácie o postupoch **mapovania rizík**. Najčastejšie nahlasované mapy rizík sa týkajú

[25] Centrum pre údaje o rizikách v rámci Vedomostného centra pre riadenie rizika katastrof: https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/risk-data-hub.

[26] Usmernenia pre podávanie správ, otázka č. 5 (C 428, 20. 12. 2019, s. 8 a nasl.).

[27] V smernici 2007/60/ES sa vyžadujú pravidelné preskúmania predbežných hodnotení povodňových rizík a plánov manažmentu povodňových rizík; podobne sa podľa smernice 2000/60/ES musia každých šesť rokov aktualizovať plány manažmentu povodia.

povodní[28], po ktorých nasledujú prírodné požiare, zemetrasenia a jadrové/rádiologické riziká. Informácie o mapách týkajúcich sa cezhraničných rizík sa neposkytujú.

K dispozícii sú určité dobré príklady zapojenia kľúčových zainteresovaných strán do procesu vypracovania posúdení rizík. Rámce pre **správu** posúdenia rizík sú stanovené vo vnútroštátnych právnych predpisoch väčšiny krajín. Najčastejšie sú pod vedením ministerstiev alebo agentúr zodpovedných za civilnú ochranu. Medzi zainteresované strany patrí široká škála orgánov na vnútroštátnej úrovni a úrovni, ktorá je nižšia ako vnútroštátna úroveň, od rôznych špecializovaných odvetví (ako je kritická infraštruktúra a doprava), cez akademickú obec, subjekty súkromného sektora (ako sú prevádzkovatelia kritickej infraštruktúry) až po občiansku spoločnosť. Samotný postup na posúdenie rizík zohráva dôležitú úlohu pri zvyšovaní informovanosti kľúčových spoločenských aktérov o rizikách, v niektorých prípadoch sa zároveň však zdá, že postup na posúdenie rizík v oblasti civilnej ochrany spojený s povinnosťami vyplývajúcimi z mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany funguje izolovane.

Vzhľadom na uvedené sa navrhujú tieto odporúčania týkajúce sa **pochopenia a predvídania rizika**.

Komisia by spoločne s členskými štátmi a so zúčastnenými štátmi mala:

- revidovať pracovný dokument útvarov Komisie z roku 2010 s názvom Usmernenia pre posudzovanie a mapovanie rizík pre potreby zvládania katastrof[29] s cieľom ďalej rozvinúť anticipačné posúdenie rizík na vnútroštátnej úrovni a maximalizovať synergie s postupmi na posúdenie rizík vyžadovanými právnymi predpismi EÚ v iných oblastiach (napr. kritická infraštruktúra, zdravie, klíma, manažment povodňových rizík),
- zvýšiť výmenu vedomostí medzi krajinami a expertmi, pokiaľ ide o to, ako ďalej zlepšovať postupy posúdenia rizík, a to aj prostredníctvom vedomostnej siete.

Členské štáty a zúčastnené štáty sa vyzývajú, aby:

- zintenzívnili výmeny a spoluprácu medzi členskými a zúčastnenými štátmi v oblasti identifikovania a predvídania rizika vrátane rizík s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom a vznikajúcich rizík,
- posilnili postupy posudzovania rizík katastrof s cieľom lepšie predvídať a zmierňovať vplyv chronických (dlhodobých) rizík, napr. rizík zmeny klímy a geopolitických rizík, spolu s vplyvom akútnych (krátkodobých) rizík,
- maximalizovali synergie s postupmi na posúdenie rizík, ktoré vyžadujú právne predpisy EÚ v iných oblastiach politiky (napr. kritická infraštruktúra, zdravotníctvo, povodňové riziko, politiky v oblasti klímy),
- zlepšili systematický zber údajov o stratách a škodách spôsobených minulými katastrofami s cieľom zlepšiť pochopenie budúceho rizika a aby sprístupnili tieto údaje prostredníctvom centra pre údaje o rizikách.

[28] Hoci sa podľa smernice 2007/60/ES o hodnotení a manažmente povodňových rizík (Ú. v. EÚ L 288, 6.11.2007, s. 186) vyžaduje mapovanie povodňového ohrozenia a povodňových rizík vo všetkých členských štátoch EÚ, nie všetky členské štáty nahlásili dostupnosť mapovania povodní v súhrnných správach o riadení rizika katastrof.
[29] Pracovný dokument útvarov Komisie [SEK(2010) 1626 z 21. 12. 2010].

4.2. Zlepšenie správy rizík katastrof

C. Plánovanie riadenia rizika katastrof[30]

Tri štvrtiny členských štátov a zúčastnených štátov uvádzajú, že majú zavedené komplexné právne rámce na riadenie rizika katastrof. Tieto rámce sú často doplnené právnymi predpismi, ktorými sa stanovujú zodpovednosti na úrovni, ktorá je nižšia ako vnútroštátna úroveň, a odvetvové zodpovednosti. Zo správ vyplýva, že konkrétne rámce pre riadenie rizika katastrof (napr. akty v oblasti civilnej ochrany) sú doplnené ďalšími zákonmi, napríklad odvetvovými právnymi predpismi alebo právnymi predpismi na úrovni nižšej, ako je vnútroštátna úroveň. Necelá polovica krajín takisto uvádza, že majú právne nezáväzné opatrenia a politiky, ktoré dopĺňajú právne rámce. Vo väčšine krajín sa hlavné akty týkajúce sa civilnej ochrany vzťahujú aj na posudzovanie spôsobilosti na riadenie rizík vrátane iných fáz riadenia rizika katastrof.

Vo všetkých krajinách sú riziká katastrof riadené na vnútroštátnej úrovni s rôznou mierou zapojenia regionálnych a miestnych orgánov. Väčšina krajín uvádza, že majú rôzne mechanizmy **vertikálnej spolupráce** medzi vnútroštátnou úrovňou a úrovňou, ktorá je nižšia ako je vnútroštátna úroveň, a mechanizmy **horizontálnej spolupráce**, ktoré do riadenia rizika katastrof účinne zapájajú širokú škálu zainteresovaných strán. Hoci primárnu zodpovednosť za vykonávanie posúdení rizík majú ministerstvá a orgány v oblasti civilnej ochrany, len tretina krajín uvádza zapojenie širokej škály ďalších orgánov zodpovedných za iné politiky alebo zainteresovaných strán zo súkromného sektora. Širším medziodvetvovým zapojením do tohto procesu sa však môže zvýšiť informovanosť o rizikách a zlepšiť proces.

V dvoch tretinách krajín koordinujú postup posúdenia rizík, pripravenosti a reakcie verejné orgány zodpovedné za civilnú ochranu. Približne tretina krajín uvádza, že za rôzne formy prevencie sú zodpovedné iné odvetvové orgány a súkromný sektor (napríklad ministerstvá životného prostredia, energetiky, hospodárstva, zdravotníctva, poľnohospodárstva a lesníctva). Príkladom subjektov súkromného sektora zodpovedných za špecifické formy prevencie sú subjekty zodpovedné za riadenie rizík priemyselných havárií a jadrovú bezpečnosť.

Viac než tretina krajín uvádza, že má zavedenú určitú formu dokumentu na účely plánovania riadenia rizík. Približne štvrtina krajín uvádza určitú formu komplexnej národnej stratégie v oblasti zvládania katastrof alebo bezpečnosti[31]. Väčšina krajín takisto uvádza **opatrenia týkajúce sa prevencie a pripravenosti** v oblasti cezhraničných rizík a rizík s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom, ktoré identifikovali, ale žiadna z krajín neuviedla opatrenia na riešenie všetkých rizík s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom, ktoré identifikovala. Opatrenia sa týkajú predovšetkým pripravenosti, napríklad pokiaľ ide o systémy včasného varovania, pričom v menšej miere boli uvádzané opatrenia týkajúce sa prevencie. Napríklad len niekoľko krajín uvádzalo opatrenia týkajúce sa prevencie súvisiace s využívaním pôdy a územným plánovaním na účely riadenia povodňového rizika, priemyselného rizika, rizika zemetrasenia a sopečného rizika.

Zatiaľ čo väčšina krajín uvádza určité opatrenia týkajúce sa prevencie a pripravenosti, poskytujú len obmedzené informácie o tom, ako boli tieto opatrenia priorizované a kedy budú vykonané. Národné správy zohrávajú základnú úlohu pri poskytovaní informácií o identifikácií rizík, a preto tvoria základ pre rozhodnutia o investovaní do prevencie. Súčasťou riadenia rizík je aj priorizácia, plánovanie a financovanie opatrení týkajúcich sa pripravenosti a prevencie a identifikovanie vedúcich orgánov. Hoci krajiny uvádzajú opatrenia v oblasti cezhraničných

[30] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 3, 13, 15, 16, 21 a 22.

[31] Krajiny nie sú povinné sprístupniť Komisii plány riadenia rizík, ani poskytovať súhrnné informácie o nich. Komplexné posúdenie pokroku v oblasti „*ďalšieho rozvoja a skvalitňovania plánovania riadenia rizík*“ preto nebolo možné.

rizík a rizík s nízkou pravdepodobnosťou a závažným vplyvom, len veľmi málo krajín uvádza časový harmonogram vykonávania opatrení a súvisiace mechanizmy financovania.

D. Riadenie cezhraničných rizík[32]

Všetky členské štáty a zúčastnené štáty systematicky identifikujú kľúčové riziká, ktoré majú cezhraničnú povahu. Je to nevyhnutné na riadenie rizík medzi európskymi krajinami, ktoré sú vzájomne veľmi prepojené. Najčastejšie identifikované cezhraničné riziká sú jadrové a rádiologické havárie, povodne, prírodné požiare a pandémia/epidémia. Krajiny boli po prvýkrát požiadané, aby identifikovali **postupy a opatrenia na cezhraničnej, medziregionálnej a medzinárodnej úrovni**, ako aj **opatrenia na riešenie cezhraničných rizík**. Správy poskytujú vstupné informácie na účely správy riadenia rizík vrátane cezhraničnej spolupráce s cieľom riadiť cezhraničné riziká a riziká s cezhraničným vplyvom.

Hoci sa v správach krajín zohľadňuje priorizácia postupov a opatrení na riadenie identifikovaných rizík, zdá sa, že pri vykonávaní alebo podávaní správ existujú nedostatky týkajúce sa týchto postupov a opatrení. Väčšina nahlásených **cezhraničných opatrení** sa týka jadrových a rádiologických rizík, povodní, priemyselných havárií, prírodných požiarov a narušenia infraštruktúry. Približne 70 % krajín, ktoré identifikujú určité cezhraničné riziká, poskytuje aj informácie o opatreniach na riadenie týchto cezhraničných rizík. Žiadna krajina neuvádza opatrenia na riadenie všetkých cezhraničných rizík, ktoré identifikovala. Cezhraničná spolupráca sa zameriava najmä na pripravenosť a v menšej miere na prevenciu a posúdenia cezhraničných rizík. Väčšina opatrení uvádzaných v prípade cezhraničných rizík sú „neštrukturálne“ opatrenia, napríklad školenia a vzdelávanie, systémy včasného varovania a zvyšovanie informovanosti verejnosti.

Vo veľkej miere sa uvádzajú medzinárodné a európske rámce. Niektoré krajiny odkazujú na dôležité odvetvové **právne predpisy EÚ**, ktorými sa zlepšuje cezhraničná spolupráca pri riadení niektorých rizík, najmä v prípade povodní[33], závažných priemyselných havárií[34] a kritickej infraštruktúry[35]. Krajiny takisto uvádzajú rôzne činnosti cezhraničnej spolupráce v rámci **medzinárodných procesov alebo organizácií**, ako je sendaiský rámec Organizácie Spojených národov pre znižovanie rizika katastrof (UNDRR), Svetová zdravotnícka organizácia (WHO) a Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO), ktoré uvádza približne jedna tretina krajín. Len niekoľko krajín uvádza Organizáciu pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) alebo makroregionálne (napr. Dunaj a Baltské more) rámce alebo organizácie. Tretina krajín uvádza, že cezhraničnú prácu zlepšuje samotný mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany. Pokiaľ ide o pohraničné regióny, uvádza sa niekoľko príkladov dohôd o dvojstrannej spolupráci, napríklad v oblasti včasného varovania a oznamovania rizík, spolupráce pri posúdeniach rizík a na protokoloch v oblasti pripravenosti, pri výmene informácií o včasných varovaniach a následnej reakcii.

E. Zvyšovanie informovanosti o rizikách a systémy varovania[36]

Nie všetky členské štáty a zúčastnené štáty dôkladne informujú o informovanosti o rizikách, hoci prostredníctvom pripravenosti obyvateľstva na to, ako konať v prípade núdzovej situácie, možno znížiť nepriaznivé dôsledky katastrof. Približne tri štvrtiny krajín uvádzajú určité činnosti vykonané orgánmi civilnej ochrany a inými kľúčovými orgánmi s cieľom poskytovať **informácie o rizikách katastrof a zvyšovať informovanosť** obyvateľstva

[32] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 3, 13, 16, 21 a 22.
[33] Ú. v. EÚ L 288, 6.11.2007, s. 186.
[34] Smernica 2021/18/EÚ (Ú. v. EÚ L 197, 24.7.2012, s. 1).
[35] Smernica (EÚ) 2022/2557 (Ú. v. EÚ L 333, 27.12.2022, s. 164).
[36] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 8, 17, 19 a 20.

o rizikách, ale konkrétne informácie sú nedostatočné. Na osvetové kampane sa využívajú rôzne komunikačné nástroje (reklama v televízii a rádiu, sociálne médiá, krátke animované filmy, letáky a brožúry) a webové stránky, ktoré poskytujú informácie o rizikách. Existuje niekoľko dobrých príkladov vzdelávacích kampaní.

Krajiny informujú verejnosť o rizikách s cieľom zvýšiť všeobecnú informovanosť o rizikách, ale len polovica krajín uvádza, že ich posúdenia rizík sú verejne dostupné. Opakujúce sa kampane na zvýšenie informovanosti o rizikách sa často zaoberajú všetkými aspektmi odolnosti a sebaobrany v súvislosti s rizikami a núdzovými situáciami, ale len niekoľko krajín poskytuje podrobné informácie o stratégiách týchto kampaní. Najčastejšie zmieňovanými kampaňami zameranými na konkrétne riziká sú kampane zamerané na zvyšovanie informovanosti o povodniach a prírodných požiaroch. Tretina krajín uvádza, že systémy vzdelávania sú dôležitým kanálom na zvyšovanie informovanosti o rizikách.

Upozorňovanie a varovanie obyvateľstva sú kľúčové pre informovanie o núdzovej situácii a kríze, avšak iba o niečo viac ako polovica krajín uvádza, že používa rad spôsobov, ako upozorňovať obyvateľstvo v prípade núdzovej situácie. Príklady uvádzaných nástrojov sú sirény, správy zasielané na mobilné telefóny, špeciálne aplikácie pre smartfóny a využívanie tradičných médií (rádio/televízia). Priestor na poskytnutie včasného varovania a čas, ktorý možno poskytnúť obyvateľstvu a zodpovedným orgánom na konanie, závisia od druhu rizika katastrofy. Niektoré krajiny uvádzajú vykonávanie právnych predpisov EÚ, ktoré vyžadujú zavedenie varovania verejnosti mobilnými telefónmi do roku 2022[37].

Pri riadení rizík je nevyhnutné naplniť potreby väčšiny zraniteľných skupín, ale len niekoľko krajín uvádza takéto činnosti. Niekoľko krajín uvádza usmernenia týkajúce sa toho, ako v prípade núdzovej situácie zohľadniť potreby osôb so zdravotným postihnutím a iných zraniteľných skupín. Len niekoľko krajín uvádza konkrétne iniciatívy v oblasti informovanosti o rizikách na podporu zraniteľných skupín.

F. Systémy včasného varovania a kapacity v oblasti reakcie

Včasná identifikácia hroziacich katastrof je nevyhnutná pri znižovaní nepriaznivých dôsledkov. Väčšina členských štátov a zúčastnených štátov uvádza, že majú zavedené systémy. Len približne polovica krajín, ktoré identifikujú určité riziká ako relevantné, však uvádza, že pre tieto riziká majú zavedené systémy včasného varovania. Systémy včasného varovania sú zavedené pre širokú škálu katastrof, ktoré súvisia predovšetkým s prírodnými nebezpečenstvami, pričom najčastejšie sa týkajú extrémneho počasia a povodní, po ktorých nasledujú zemetrasenia a prírodné požiare. Pokiaľ ide o technologické riziká, najčastejšie uvádzanými sú systémy včasného varovania pre jadrové a rádiologické havárie, po ktorých nasledujú systémy včasného varovania pre kybernetické riziká, narušenie kritickej infraštruktúry a priemyselné havárie. Je preto dôležité zaviesť monitorovanie faktorov, ktoré ku katastrofám prispievajú, v reálnom čase (napr. suchá vegetácia zvyšujúca riziko prírodných požiarov, nasýtenie pôdy vodou zvyšujúce povodňové riziko, seizmické pohyby, šírenie ohnísk vírusov).

Mnoho krajín využíva medzinárodné alebo európske systémy včasného varovania, najmä v prípade seizmického rizika, jadrového a rádiologického monitorovania a monitorovania ohrozenia zdravia, ale len niekoľko krajín uvádza služby programu Copernicus. Krajiny uvádzajú niekoľko príkladov cielených cezhraničných systémov včasného varovania s upovedomením o katastrofách. Za monitorovanie, odhaľovanie a predpovedanie rizík súvisiacich s ich ekonomickými činnosťami sú podľa správ zodpovedné subjekty súkromného sektora.

[37] Smernica (EÚ) 2018/1972 o európskom kódexe elektronických komunikácií (EECC) (Ú. v. EÚ L 321, 17.12.2018, s. 36).

Je nevyhnutné mať dobre pripravené a vybavené verejné a súkromné subjekty, ktorých úlohou je reakcia na núdzové situácie. Len niekoľko krajín však uvádza, že majú zavedenú kritickú infraštruktúru na účely reakcie na núdzové situácie. Aby krajiny boli schopné zvládať meniacu sa situáciu v oblasti rizík vzhľadom na väčšie nebezpečenstvá súvisiace s klímou, napríklad povodne a prírodné požiare, musia zlepšiť svoju vnútroštátnu **kapacitu v oblasti reakcie**. Približne polovica krajín uvádza, že systémy na zabezpečenie aktív sa náležite udržiavajú. Určité obmedzené informácie boli poskytnuté o konkrétnych kapacitách v oblasti reakcie na prírodné požiare, reakcie na povodne, reakcie na CBRN riziká[38] a reakcie na ohrozenie zdravia.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa navrhujú tieto odporúčania týkajúce sa **zlepšenia správy rizík katastrof**.

Komisia by mala spoločne s členskými štátmi a so zúčastnenými štátmi:

- ďalej rozvíjať spoločné využívanie osvedčených postupov medzi krajinami a expertmi, a to aj v rámci vedomostnej siete, s cieľom zlepšovať nástroje plánovania a rozhodovacie štruktúry na podporu účinnej správy rizík[39],
- ďalej zlepšovať celoeurópske nástroje a služby včasného varovania, v prípade potreby zvýšiť využívanie nástrojov, napríklad služieb riadenia mimoriadnych situácií programu Copernicus a vedeckej služby pre nahlasovanie núdzových situácií, ktorá je k dispozícii nepretržite a ktorú poskytuje vedecká a technická poradná skupina v súvislosti prírodnými, ako aj jadrovými a rádiologickými nebezpečenstvami.

Členské štáty a zúčastnené štáty sa vyzývajú, aby:

- podporovali celospoločenský prístup vo všetkých fázach procesu riadenia rizika katastrof so zapojením všetkých zainteresovaných strán: verejné inštitúcie, akademické a výskumné orgány, súkromný sektor, občianska spoločnosť a komunity[40],
- posilnili riadenie rizika katastrof vrátane opatrení na riadenie kľúčových rizík s cezhraničným vplyvom a rizík súvisiacich s katastrofami, ktoré majú alebo môžu mať cezhraničné účinky na viaceré krajiny,
- ďalej rozvíjali systémy včasného varovania pre relevantné riziká a, ak je to možné, vychádzali z cezhraničných systémov vyvinutých EÚ, ako sú Európsky systém varovania pred povodňami programu Copernicus, Európsky informačný systém o lesných požiaroch a Európske stredisko pre monitorovanie sucha,
- podporovali ráznejšie opatrenia na vnútroštátnej úrovni, ktoré by pri riadení rizík zohľadňovali potreby zraniteľných osôb.

[38] Chemické, biologické, rádiologické, jadrové.

[39] V súlade s odporúčaniami a následnými opatreniami, ktoré vyplynuli zo seminára španielskeho predsedníctva v oblasti civilnej ochrany s názvom *Strengthening Governance for Disaster Risk Management in Europe* (Posilnenie správy na účely riadenia rizika katastrof v Európe), ktorý sa uskutočnil 5. – 6. júla 2023.

[40] Pozri v predchádzajúcom texte.

4.3. Začleňovanie riadenia rizika katastrof a investovanie doň

G. Medziodvetvové riadenie rizika katastrof[41]

Boli uvádzané dobré príklady toho, ako sa riadenie rizika katastrof vykonáva na základe iných politík ako je civilná ochrana a inými príslušnými odbormi a orgánmi vlády. V záujme dosiahnutia celospoločenskej odolnosti sú však stále potrebné zlepšenia medziodvetvového riadenia rizík. *V* národných správach sa uvádzajú dobré príklady mechanizmov horizontálnej koordinácie, do ktorých vnútroštátne štruktúry správy zapájajú orgány z rôznych odvetví počas celého cyklu riadenia rizika katastrof, najmä orgány verejnej správy, súkromný sektor, miestne orgány, občiansku verejnosť, akademické a výskumné inštitúcie. Vzhľadom na určité nedostatky v podávaní správ o horizontálnej koordinácii a medziodvetvovej koordinácii a veľmi malý počet uvádzaných komplexných stratégií riadenia rizík možno urobiť viac pre zviditeľnenie nástrojov riadenia rizika katastrof, napríklad zabezpečiť, aby posúdenia rizík boli relevantné pre iné odvetvia.

K odolnosti voči katastrofám prispievajú aj iné politiky EÚ. Do riadenia rizika katastrof sa musia pravidelne začleňovať nové nástroje politiky vyvinuté na úrovni EÚ vrátane nástrojov vyvinutých v rámci Európskej zelenej dohody[42]. Niektoré krajiny uvádzajú **iné politiky a právne predpisy EÚ**, ktorými sa posilňuje odolnosť voči katastrofám a cezhraničná spolupráca, napríklad v oblasti kritickej infraštruktúry, kybernetickej bezpečnosti, adaptácie na zmenu klímy, riadenia rizika sucha a povodní, priemyselných havárií a spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti. Z týchto príkladov vyplýva, že riadenie rizika katastrof musí byť jednotné a musia nájsť synergie s ostatnými politikami, najmä s politikami v oblasti zmeny klímy, ochrany kritickej infraštruktúry a udržateľného financovania.

Hoci riziká katastrof idú nad rámec nebezpečenstiev súvisiacich s klímou a opatrenia v oblasti adaptácie na zmenu klímy sa vzťahujú na mnoho oblastí nad rámec riadenia rizika katastrof, synergie medzi týmito dvoma procesmi sú značné. Dve tretiny krajín uvádzajú, že na vnútroštátnej úrovni zaviedli plány adaptácie. Príklady oblastí spoločných pre riadenie rizika katastrof a opatrení v oblasti adaptácie na zmenu klímy sú monitorovanie, zber a spracúvanie informácií a údajov o rizikách katastrof súvisiacich s klímou. V záujme umožnenia synergií a zabránenia podceneniu rizík katastrof je takisto nevyhnutné, aby posúdenia rizík katastrof zahŕňali projekcie a scenáre zmeny klímy.

Narušenia kritickej infraštruktúry sú dôležitou súčasťou kľúčových rizík katastrof, a to najmä narušenie energetických sietí, vodohospodárskych služieb, telekomunikácií, dopravných sietí, finančných štruktúr, dodávok potravín a zdravotnej starostlivosti. Tieto riziká majú veľký potenciál preniesť sa do ďalších odvetví. V prípade určitej kritickej námornej infraštruktúry, napríklad prístavov, môže existovať riziko, že sa vplyvom zmeny klímy, najmä stúpania morskej hladiny, stane zraniteľnejšia. Len niečo viac ako polovica krajín uvádza, že majú zavedené politiky na ochranu kritickej infraštruktúry. Tretina krajín uvádza, že zaviedla osobitné opatrenia, ako sú plánovanie civilnej ochrany, posúdenia a analýza rizík a nebezpečenstiev, spolupráca medzi orgánmi a prevádzkovateľmi, procesné a technické aspekty a opatrenia zamerané na konkrétne riziká.

Politiky udržateľného financovania poskytujú príležitosti na opatrenia v oblasti adaptácie na zmenu klímy a opatrenia týkajúce sa prevencie rizík. **Poistenie** proti katastrofám, ktoré napomáha obnove po katastrofe, môže takisto zohrávať úlohu pri stimulovaní prevencie a obnovy k lepšiemu. Niekoľko krajín v národných správach uvádza poistenie ako zdroj financovania zo súkromného

[41] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 2, 3, 4, 12, 13, 14, 15 a 16.

[42] V prílohe k usmerneniam pre podávanie správ sa uvádza prehľad politík EÚ pred prijatím Európskej zelenej politiky.

sektora v súvislosti s rizikom katastrof. Z prieskumu poistenia proti katastrofám, ktorý bol uskutočnený medzi národnými expertmi na prevenciu katastrof, vyplýva, že vo všetkých členských štátoch kryje poistenie mnohé druhy katastrof spôsobených prírodnými nebezpečenstvami. Napriek tomu však existujú značné nedostatky v súvislosti s ochranou klímy, a to z dôvodu rôznych prekážok, ako sú napríklad náklady na poistenie, obmedzujúce podmienky, limity na kompenzáciu málo dostupného poistenia vo vysokorizikových oblastiach[43].

H. Vnútroštátne mechanizmy verejného a súkromného financovania[44]

Investície do riadenia rizika katastrof si vyžadujú náležité financovanie. Na zaistenie reakcie na silnejúce vplyvy zmeny klímy a následnej obnovy, ako aj na opatrenia týkajúce sa pripravenosti, prevencie a adaptácie na zmenu klímy sú potrebné masívne vnútroštátne verejné financie. V mnohých správach sa uvádzajú príklady vnútroštátnych mechanizmov financovania súvisiaceho s rizikom katastrof. Tie zahŕňajú rezervy na nepredvídané udalosti alebo osobitné fondy na katastrofy (ktoré sú podľa správ dostupné v niekoľkých krajinách) a prenos finančného rizika katastrof s pomocou súkromných subjektov, najmä vo forme **poistenia** proti katastrofám. Len o niečo viac ako polovica krajín uvádza **flexibilné rozpočtové ustanovenia** vo forme rezervných rozpočtov a fondov na nepredvídané udalosti na zvládanie núdzových situácií. Niekoľko krajín uviedlo osobitné **financovanie prevencie** na uspokojenie rastúcich potrieb investícií do prevencie s cieľom znížiť straty prostredníctvom posilnenej odolnosti. Krajiny častejšie uvádzali, že sú k dispozícii rozpočty na pripravenosť a reakciu na núdzové situácie[45].

Hoci je na riadenie rizika katastrof vrátane prevencie k dispozícii financovanie z prostriedkov EÚ, v správach sa uvádza, že ich využívanie je obmedzené. Hoci dve tretiny krajín uviedli niektoré fondy EÚ, uvádzané informácie sú nejednotné a neúplné. Napríklad len približne štvrtina krajín uviedla použitie štrukturálnych fondov a fondov politiky súdržnosti (2014 – 2020), hoci približne dve tretiny členských štátov EÚ použili tieto fondy na výdavky spojené s riadením rizika katastrof[46].

V prípade každej krajiny je schválenie výdavkov na riadenie rizika katastrof z fondov politiky súdržnosti v programovom období 2021 – 2027 podmienené predložením správ podľa článku 6 (základné podmienky[47]). V doručených súhrnných správach o riadení rizika katastrof sa uvádzajú kľúčové riziká relevantné pre danú krajinu, ale o zdrojoch financovania, priorizácii a časovom rámci na vykonávanie takýchto opatrení boli poskytnuté len veľmi obmedzené informácie. Komisia preto na účely posúdenia dodržiavania týchto podmienok týkajúcich sa prístupu k financovaniu z prostriedkov politiky súdržnosti EÚ členskými štátmi EÚ vychádzala z dodatočných a doplňujúcich zdrojov informácií predložených členskými štátmi, napríklad zo stratégií adaptácie a iných vnútroštátnych nástrojov a stratégií plánovania.

[43] *Climate protection gap* (Nedostatky v oblasti ochrany klímy) [SWD(2021) 123 final z 27. 5. 2021].
[44] Podporný pracovný dokument útvarov Komisie, otázky č. 8, 17, 19 a 20.
[45] SWD(2021) 123 z 27. 5. 2021 „*Closing the climate protection gap – Scoping policy and data gap*“ (Odstránenie nedostatkov v oblasti ochrany klímy – stanovenie rozsahu politiky a chýbajúce údaje).
[46] 18 súčasných členských štátov EÚ využilo štrukturálne fondy a fondy politiky súdržnosti na riadenie rizika katastrof (2014 – 2020).
[47] Aby sa umožnil prístup členských štátov k fondom politiky súdržnosti EÚ, v prílohe IV k nariadeniu (EÚ) 2021/1060 (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159) sa stanovujú podmienky spojené s dodržiavaním právnych predpisov EÚ členskými štátmi EÚ. V prípade riadenia rizika katastrof patrí medzi tieto podmienky predloženie správ podľa článku 6 a poskytnutie informácií o identifikácii rizík, priorizácii opatrení, mechanizmoch financovania a plánovaní.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa navrhujú tieto odporúčania týkajúce sa **začleňovania riadenia rizika katastrof a investovania doň**.

Komisia bude:

- nabádať členské štáty a zúčastnené štáty, aby systematickejšie využívali finančné prostriedky EÚ, ktoré sú k dispozícii na investície do prevencie, pripravenosti a adaptácie na zmenu klímy,
- zvažovať možnosti ráznejšieho medziodvetvového prístupu s cieľom stimulovať prevenciu pred rizikami katastrof v kľúčových politikách a fondoch.

Členské štáty a zúčastnené štáty sa vyzývajú, aby:

- zohľadnili potrebu stratégií medziodvetvového riadenia rizika katastrof v záujme ďalšieho rozvoja vnútroštátnych možností financovania súvisiaceho s rizikom katastrof, a to aj na účely prevencie,
- zvážili zvýšenie financovania na účely riadenia rizika katastrof a adaptácie na zmenu klímy v aktuálnych programových obdobiach.

4. POKROK V OBLASTI PRÁVNEHO RÁMCA EÚ PRE ODOLNOSŤ VOČI KATASTROFÁM

K posilňovaniu odolnosti voči katastrofám prispieva široká škála odvetvových právnych predpisov a politík EÚ. Právny a politický rámec pre riadenie rizika katastrof ide nad rámec civilnej ochrany. Uvádzalo sa to už v prílohe k Usmerneniam pre podávanie správ o riadení rizika katastrof z roku 2019, ktoré odkazujú na politiky EÚ vzťahujúce sa na viaceré aspekty riadenia rizika katastrof. EÚ od decembra 2019 ďalej rozvíjala svoj politický a právny rámec v súvislosti s Európskou zelenou dohodou, opatreniami prijatými na zvládanie pandémie ochorenia COVID-19 a útočnou vojnou Ruska proti Ukrajine. Príklady najnovšieho vývoja, ktoré si zasluhujú ďalšiu pozornosť v rámci úsilia podporiť prevenciu a pripravenosť v členských štátoch a prípadne v zúčastnených štátoch, zahŕňajú:

- **Európsky právny predpis v oblasti klímy**[48], ktorý uvádza ciele v oblasti adaptácie na zmenu klímy. [Pripravovaná] správa Európskej environmentálnej agentúry s názvom Posúdenie klimatických rizík EÚ[49] by mala byť zdrojom informácií pre budúce posúdenia klimatických rizík a rizík katastrof. K posúdeniu klimatických rizík EÚ prispeli informácie o kľúčových nebezpečenstvách a vplyvoch súvisiacich s klímou nahlásené krajinami v súhrnných správach o riadení rizika katastrof.
- Do pôsobnosti **smernice o odolnosti kritických subjektov**[50] patria pripravenosť, reakcia a medzinárodná spolupráca v širšom okruhu odvetví, ktoré boli identifikované ako zraniteľné v súlade s posúdením rizík podľa článku 6. Do jej pôsobnosti patria aj subjekty verejnej správy, napríklad tie, ktoré sú zodpovedné za civilnú ochranu. Členské štáty EÚ musia uskutočniť posúdenia rizík s prihliadnutím na posúdenia rizík podľa mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. Prevádzkovatelia kritických subjektov takisto musia vypracovať posúdenie rizík a vykonávať opatrenia týkajúce sa prevencie a ochrany. Smernicou[51] o opatreniach **na zabezpečenie vysokej spoločnej úrovne**

[48] Európsky právny predpis v oblasti klímy (europa.eu) (Ú. v. EÚ L 243, 9.7.2021, s. 1).
[49] https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/eu-adaptation-policy/key-eu-actions/climate_risk_assessment/index_html/.
[50] Ú. v. EÚ L 333, 27.12.2022, s. 164.
[51] Ú. v. EÚ L 333, 27.12.2022, s. 80.

kybernetickej bezpečnosti sa stanovuje **mechanizmus na riadenie kybernetických kríz** v plnom súlade s horizontálnymi a odvetvovými mechanizmami vrátane mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. V smernici sa vyžaduje vykonávanie koordinovaných posúdení bezpečnostných rizík kritických dodávateľských reťazcov.

- Pre riadenie rizika katastrof je dôležité vykonávanie **smernice o povodniach a rámcovej smernice o vode**[52]. Niektoré právne predpisy EÚ týkajúce sa vody boli zmenené alebo zavedené s cieľom riešiť aspekty odolnosti voči katastrofám, najmä **riziká v dodávateľskom reťazci pitnej vody, prístup k bezpečnej pitnej vode**[53] a **opätovné využívanie odpadových vôd** v sektore poľnohospodárstva s cieľom riešiť rastúci nedostatok vody a suchá[54].
- V **stratégii EÚ pre lesy do roku 2030**[55] sa vyzýva na odolnejšie lesy a ich riadne obhospodarovanie v pásmach s rizikom požiaru. Požaduje sa v nej manažment a plánovanie krajiny, obnova ekosystémov, riadenie horľavín prostredníctvom spásania a kontrolovaných požiarov a uvádza sa v nej, že integrované riadenie rizika prírodných požiarov má zahŕňať odborné poznatky a zdroje dostupné vo všetkých oblastiach príslušnej politiky.
- Pripravenosť na budúce pandémie a iné ohrozenia zdravia, ktoré si vyžadujú, aby sa im venovala pozornosť na úrovni Únie, sa zvýšila vďaka prijatiu zdravotnej únie EÚ a zriadeniu **Úradu pre pripravenosť a reakcie na núdzové zdravotné situácie (HERA)**.
- V **európskom kódexe elektronických komunikácií** sa vyžaduje, aby členské štáty do roku 2022 vytvorili verejné systémy varovania na odosielanie varovaní občanom prostredníctvom mobilných telefónov[56].
- **Taxonómia pre udržateľné investície**[57] môže pomôcť prilákať súkromné finančné zdroje na zvyšovanie informovanosti o rizikách katastrof a na opatrenia týkajúce sa adaptácie pre širokú škálu hospodárskych činností. V **stratégii EÚ pre udržateľné financovanie**[58] sa uvádzala potreba zvýšiť úrovne gramotnosti účastníkov finančných operácií v oblasti klimatických rizík s cieľom zlepšiť chápanie vysokorizikových investícií vzhľadom na riziká súvisiace s klímou. K takejto gramotnosti môžu prispieť činnosti zvyšovania informovanosti.
- **Financovanie z prostriedkov EÚ** na účely riadenia rizika katastrof je k dispozícii v rámci viacerých nástrojov EÚ, napríklad fondov politiky súdržnosti, Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. V rokoch 2021 až 2027 dosiahla celková výška podpory EÚ vyčlenená v rámci týchto troch nástrojov na riadenie rizika katastrof a adaptáciu na zmenu klímy takmer 26 miliárd EUR. V rámci programu Horizont Európa pre výskum a inovácie sa takisto podporuje riadenie rizika katastrof. Navyše z Fondu solidarity EÚ sa do určitej miery kryjú škody spôsobené katastrofami. Vzhľadom na to, že v Európe v poslednom čase dochádza v dôsledku katastrof k vyšším hospodárskym škodám, by sa malo zvážiť ďalšie posilnenie fondu.
- Členské štáty majú prostredníctvom Nástroja technickej podpory (TSI) Európskej komisie k dispozícii **prispôsobené technické odborné znalosti**, ktoré im môžu pomôcť navrhnúť a vykonávať reformy, a to aj v oblasti riadenia rizika katastrof[59]. V rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany je podporovaná aj technická pomoc,

[52] Smernice 2007/60/ES a 2000/60/ES. *Implementation Reports* (Správy o vykonávaní) – Európska komisia (europa.eu).
[53] Smernica (EÚ) 2020/2184 (Ú. v. EÚ L 435, 23.12.2020, s. 1).
[54] Nariadenie (EÚ) 2020/741 (Ú. v. EÚ L 177, 5.6.2020, s. 32).
[55] COM(2021) 572.
[56] Ú. v. EÚ L 321, 17.12.2018, s. 36.
[57] Nariadenie (EÚ) 2020/852 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020, s. 13).
[58] COM(2021) 390 final.
[59] Nástroj technickej podpory (TSI) (europa.eu).

projekty na vnútroštátnej úrovni a cezhraničné projekty zamerané na posilnenie riadenia rizika katastrof[60].

- V súvislosti s reformou správy hospodárskych záležitostí Komisia aktívne komunikovala so zainteresovanými stranami (ministerstvami financií členských štátov, nezávislými fiškálnymi inštitúciami, mimovládnymi organizáciami a poisťovňami) o tom, ako **premietnuť fiškálne náklady na zmenu klímy do vnútroštátnych rozpočtových rámcov**. Cieľom preskúmania hlavných koncepcií financovania súvisiaceho s rizikom katastrof, dôkazov členských štátov a kľúčových prvkov stratégie financovania súvisiaceho s rizikom katastrof na obmedzenie fiškálnych nákladov na katastrofy súvisiace s klímou je zvýšiť informovanosť a podporiť výmenu najlepších postupov medzi členskými štátmi[61].

Účinné a jednotné medziodvetvové riadenie rizík musí zohľadňovať tento a budúci vývoj v meniacom sa prostredí politiky riadenia rizík. V strednodobom preskúmaní sendaiského rámca[62] sa uvádzalo, že k znižovaniu rizika katastrof prispieva celý rad politík, napríklad riadenie rizika povodní a sucha v rámci politiky týkajúcej sa vody, politika kybernetickej bezpečnosti, politiky v oblasti lesníctva a biodiverzity, zdravotné politiky, výskum a nástroje na riadenie rizika katastrof, napríklad pozorovania Zeme.

5. CESTA K EURÓPE ODOLNEJ VOČI KATASTROFÁM

Riadenie rizika katastrof je prínosom pre spoločnosť ako celok a zohráva kľúčovú úlohu pri budovaní odolných spoločenstiev. Mnohé ľudské životy, ktoré si v posledných rokoch vyžiadali katastrofy spôsobené extrémnymi výkyvmi počasia, nám pripomínajú, že bez ohľadu na rýchlosť reakcie bude prevencia z dlhodobého hľadiska najprínosnejšia. Prevencia a príprava na ďalšiu katastrofu sú nevyhnutné, ak chceme chrániť našu spoločnosť, prírodu a kultúrne dedičstvo. Civilná ochrana nemôže fungovať osamote; je nevyhnutné spolupracovať naprieč odvetviami v rámci celého cyklu riadenia rizika katastrof.

Mechanizmus Únie v oblasti civilnej ochrany bol zriadený s cieľom vytvoriť rámec EÚ pre pomoc pri reakcii na katastrofy v prípade presiahnutia vnútroštátnych kapacít. Revízie mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany uskutočnené v priebehu rokov viedli k rozšíreniu tohto rámca tak, aby zahŕňal nielen reakciu na katastrofy, ale aj širšie spektrum pripravenosti na katastrofy a ich prevencie. Článkom 6 sa stanovuje rámec pre riadenie rizík. Z tejto správy vyplýva, že hoci sa dosiahol značný pokrok, stále je priestor urobiť viac na rôznych úrovniach.

Ciele Únie týkajúce sa odolnosti voči katastrofám prijaté vo februári 2023 zvyšujú stávky, pokiaľ ide o opatrenia v oblasti prevencie katastrof a riadenia rizík na úrovni EÚ aj vnútroštátnej úrovni, a stanovujú ambiciózny spoločný program do budúcnosti. V súlade s opatreniami stanovenými v oznámení o cieľoch Únie týkajúcich sa odolnosti voči katastrofám sú v tejto správe identifikované **viaceré doplnkové opatrenia a odporúčania**, ktoré sú potrebné na dosiahnutie týchto cieľov v krajinách v rámci mechanizmu Únie v oblasti civilnej ochrany. Ciele Únie týkajúce sa odolnosti voči katastrofám sú konkrétnym príspevkom spoločenstva v oblasti civilnej ochrany k budovaniu celkovej odolnosti voči katastrofám

[60] *Prevention and Preparedness Projects in Civil Protection* (Projekty prevencie a pripravenosti v oblasti civilnej ochrany) – Európska komisia (europa.eu).
[61] *Disaster Risk Financing: Main Concepts and Evidence from EU Member States* (Financovanie súvisiace s rizikom katastrof: Hlavné koncepcie a dôkazy členských štátov EÚ) (europa.eu), 2021 a *Disaster Risk Financing: Limiting the Fiscal Cost of Disasters* (Financovanie súvisiace s rizikom katastrof: Obmedzovanie fiškálnych nákladov na katastrofy) (europa.eu), (2022).
[62] SWD(2023) 151 final.

v Európe. Členské štáty a zúčastnené štáty sa vyzývajú, aby prijali opatrenia na vykonávanie týchto cieľov a dosiahnutie pokroku pri ich napĺňaní, a to aj v súvislosti s rôznymi činnosťami podľa článku 6.

Škody spôsobené katastrofami enormne rastú, ale celková schopnosť absorbovať takéto šoky a zotaviť sa z nich je obmedzená. Sú preto potrebné väčšie a lepšie investície do prevencie v rámci celoúnijného prístupu. Keďže situácia v oblasti rizika katastrof sa neustále mení a čelíme dôsledkom zmeny klímy, Komisia bude neúnavne pracovať na ďalšom posilňovaní odolnosti EÚ voči budúcim rizikám.